చిన్నతనపు పెళ్ళి

పదమూడేళ్ళ కృష్ణారావుకు పదకొండేళ్ళ రుక్మిణినిచ్చి పెళ్ళిచేశారు. ముసలమ్మ ప్రోద్బలంవల్ల ఆ పెళ్ళి జరిగింది. ఆవిడకు కృష్ణారావు కూతురి కొడుకు, రుక్మిణి కొడుకు కూతురు. కొడుకుకూ ఆవిడకు పడదు. అందుచేత ఆవిడ అల్లుడి దగ్గరే ఉండేది. కాని ఆవిడకు రుక్మిణి మీద ఆపేక్ష. అందుచేత రుక్మిణి గొంతు ఈ విధంగా కొయ్యదలచింది ముసలమ్మ. కొందరి ఆపేక్షలు అంత ప్రమాదకరంగా ఉంటై.

ముసలమ్మకి తప్ప ఈ పెళ్ళి ఇంకెవరికీ ఇష్టంలేదు—రుక్మిణి తండ్రికి కూడా. రుక్మిణిని ఇతరత్రా ఇస్తే కట్నాలూ కానుకలూ ఇవ్వాలి. ఆయన దగ్గిర విశేషం డబ్బులేదు.

ఇంతటితో నా దరిద్రం తీరుతుందా? ఇంకా ఇద్దరు ఆడపిల్లలున్నారు. వాళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యటం తప్పుతుందా?" అన్నాడాయన.

అందరూ తనను ఎందుకు ప్రతిఘటించుతున్నారో ముసలమ్మకు అర్థం కాలేదు; తన చిన్నతనంలో ఆ పెళ్ళికి అందరూ ఆమోదించి ఉండేవాళ్ళు.

ముసలమ్మకు అంత మొండితనం దేనికో ఎవరూ అర్థం చేసుకోలేక పోయినారు. కాలధర్మం మారుతున్నది మరి.

పదుగురాడుమాట పాటియై ధర జెల్లు నన్నది నిజమే. కాని మొండివాడు రాజుకన్న బలవంతుడనేదీ నిజమే. లోకంలో అచ్చమైన నిజమూ అచ్చమైన అబద్ధమూ లేదు. ఒకదానికంటె ఒకటి నిజం. ఒకదానికంటె ఒకటి అబద్ధం.

ముసలమ్మ పంతమే నెగ్గింది. ఆవిడ ఇన్నిమాటల మనిషికాదు. "నువ్వు ఈ పెళ్ళికి ఒప్పుకోకపోతే నేను బావిలో దూకుతాను!" అన్నదావిడ అల్లుడితో. అల్లుడు అత్తగారిమాట నమ్మలేదు—ఆవిడ నిజంగా దూకి చూపించే వరకూ.

కొన ఊపిరితో ఉన్న ముసలమ్మను బావిలోనుంచి పైకి లాగారు. స్మృతి తెలియగానే ఆవిడ అల్లుణ్ణి అడిగిన ప్రశ్న: "ఇప్పుడైనా పెళ్ళికి ఒప్పుకుంటావా?"

ఇంట తిని ఇంత చేసిన ముసలమ్మ సాహసానికీ కృతఘ్నతకూ మండిపడి అల్లుడు ససేమిరా అన్నాడు. అంతమంది చూస్తుండగానే ముసలమ్మ అమాంతం లేచి మళ్ళీ బావిలో పడ్డది! ఆ రోజు సాయంకాలమే పెళ్ళి స్థిరమయింది.

పెళ్ళి సదస్యంనాడు ముసలమ్మ తులసికోటకు ఎదురుగా కూర్చుని నిశ్చింతగా ప్రాణం విడిచింది. "బతికి ఎంత ఏడిపించింది?" అన్నారు దగ్గిర బంధువులు.

"ఎంత కుచ్చితపు ముండకు ఎటువంటి చావు !" అని దూరపు బంధువులు ఆశ్చర్య పడ్డారు.

ముసలమ్మ చావు కాకపోయినా, పెళ్ళి రక్తికట్టలేదు. ఊరేగింపుకు పోయి నప్పుడల్లా ఊళ్ళో వాళ్ళంతా పెళ్ళికొడుకును చూచి నవ్వటం. పెళ్ళి అయిదు రోజులూ రుక్మిణి తల్లి ఒకటే ఏడుపు, అఘాయిత్యంగా. "ఊరుకోవమ్మా పచ్చ పచ్చగా పెళ్ళి జరుగుతుంటే ఎందుకా ఏడుపు ?" అని నలుగురూ మందలించారు.

"ఏం పచ్చ ? పసుపుపచ్చా ? ఆకుపచ్చా ?" అని అడిగారు ఒకరు. పెళ్ళి వేళాకోళంగా తయారయింది.

పదహారు రోజుల పండుగనాడు రుక్మిణి రజస్వల అయింది. అసలే గుండె పగిలి ఉన్న రుక్మిణి తల్లి ఎదట "గర్భాదానానికి అప్పుడే తొందర లేదులే. ఇంకా చిన్నపిల్లేగా !" అన్నారెవరో. గర్భాదాన మనేమాట తలుచుకుంటేనే ఆవిడగారి గుండె అవిసిపోతున్నది ! ఇంక ఆరు నెలలకు తనను అంతా అడగటం మొదలు పెడతారు—

"ఏవమ్మా ? పిల్లకింకా అవుపోసనకార్యం చెయ్యలేదుగా ?.... అయినా ఏదీ? పన్నెండోయేడేగా ! వచ్చే సంవత్సరం ఈనాటికి". "పోనీ పిల్లదాన్ని అత్త వారింటికి పంపెయ్యక పోయినారూ ? ఎదిగిన పిల్ల పుట్టింటిదగ్గిర ఎంతకాలం ఉంటుంది?.... ఇంకా రెండు మూడు నెల్లలో మించిపొయ్యేదేమీ లేదనుకో !" అని అంటారు : ఆ తరువాత మిన్ను విరిగి మీదపడేటట్టు ! తరవాత మరో ఆరునెలలు గడవనిచ్చి "పిల్లకేమైనా పిల్లలా, అమ్మా ?" అని ప్రారంభిస్తారు— తెలిసి కూడా! రుక్మిణి తల్లికి ఇదంతా బాగా తెలుసును.

కాని అందరికన్నా ఎక్కువ బాధపడుతూ ఉండినవాడు కృష్ణారావు. వాడి గొడవ ఎవరూ విచారించలేదు. పెళ్ళి స్థిరమైన మరుక్షణం నుంచీ తనవంక తనవాళ్ళే విచిత్రంగా చూడటం గమనించాడు వాడు. పెళ్ళి జరిగేటప్పుడు తన అత్తగారు కంటికీ మంటికీ ఏకధారగా ఏడవటమూ, ఊరేగేటప్పుడు అందరూ పల్లకి దగ్గిరికివచ్చి తననూ తన పెళ్ళాన్నీ ఎగాదిగా చూడటమూ మొదలైనవి చూశాడు. తరవాత కొంత ప్రయత్నంతో వీటన్నిటికీ కారణం కనుక్కున్నాడు - తనకు తన ఈడుకు మించిన పెళ్ళాం !

అయితే బాధ ఏమో వాడికి అర్థంకాలేదు. కాని తనకు తెలియకుండా ఏదో ఇబ్బంది ఉండి ఉంటుందనీ, అది తెలుసుకునేటంత ఈడు తనకులేదనీ అనుకున్నాడు కృష్ణారావు.

"వాడు అర్భకుడు !" అనేది తన తల్లి. "అది రేపీపాటికి కాపరానికివచ్చి కూచుంటుంది."

ఆ మాటలో ఉండే అంతరార్థం తెలుసుకోవటానికి ఎంత ప్రయత్నించినా కృష్ణారావువల్లకాలేదు. తనకు తెలియని ఈ పరమరహస్యం ఒకవేళ రుక్మిణికి తెలు

సేమో ! అది అప్రయోజకపు మొగుడు దొరికాడనుకుంటున్నదేమో !

ఒకప్పుడు తనంటే దానికి చాలా ఆపేక్ష. ఇప్పుడు దాన్ని తనతో మాట్లాడ నిస్తే ఏమైనా చెప్పును. పెళ్ళిలోనే ఒకటి రెండుసార్లు తను రుక్మిణిని పలకరించ బోతే రెండుసార్లూ ఏదో అభాసు జరిగింది. ఒకసారి పక్కన ఉన్న వాళ్ళెవరో నవ్వి "పాపం, ఆ అబ్బాయికేం తెలుస్తుందీ ?" అన్నారు. ఆ ముక్క తనకు అర్థం కాలేదు అసలు ఈ మాయ పెళ్ళి ఎప్పుడనుకున్నారో, ఆ క్షణం నించీ తనకు ఎవరేమన్నా. అర్థం కావటంలేదు—వాళ్ళనే మాటలు అర్థమైనా భావం అర్థంకాదు. చక్కగ పెద్ద వాళ్ళకు అన్నీ అర్థమవుతైగామాలు !

పెద్దవాళ్ళంతా తనమీద కట్టుకటినట్టు తోచింది కృష్ణారావు బుద్ధికి.

ఇంకొకసారి తను రుక్మిణిని పలకరించినప్పుడు, ఎక్కణ్ణించి చూసిందో తన అత్తగారు చూసి గొల్లున ఏడిచింది. చాతకాని వైద్యుడల్లే — పిడుగుకూ బియ్యానికీ ఒకటే మంత్రమన్నట్టు—ఆవిడ ప్రతిదానికీ గొల్లున అఘాయిత్యంగా ఏడవటం ఒకటి నేర్చుకున్నది. ఆవిడ పాపిష్టి ఏడుపు మూలకంగా చాలామందికి కోపాలు వచ్చినై. ఆవిడ లక్ష్యం చెయ్యలేదు.

కొంతకాలం మదనపడి ఆ తర్వాత క్రమంగా తన అస్పష్ట సమస్యను సంపూర్ణంగా మరిచిపోయినాడు కృష్ణారావు. స్పష్టమైన సమస్యలను గురించే మనో వ్యాధి పడే వయసుకాదు పాపం, వాడిది.

కాని ఆ మనశ్శాంతి ఎన్నోరోజు లుండలేదు. పదహారో రోజు పండగ వచ్చింది. రుక్మిణి రజస్వలా అయింది. పాత పుండు రేగి, ఎప్పటికన్నా పెద్దవ్రణం అయికూర్చున్నది. మళ్ళీ అత్తగారి శోకాలూ, అందరూ తనవంక విచిత్రంగా చూడ టాలు ప్రారంభమయినై.

దీని అంతేమిటో ఇక తేల్చవలసిందే ననుకున్నాడు కృష్ణారావు—ఎవరినన్నా అడిగి అయినా సరే ఇంకొకరిని అడిగే లోపల తనకు ఈ రహస్యమేమిటో తెలియ దని తేల్చుకుంటే బాగుంటుందని తోచింది వాడికి.

భార్యా భర్తలు కాపరాలు చెయ్యడం తను చూశాడు. భార్యలు వంట చేస్తారు. ఇంటిపని చేస్తారు. మొగుళ్ళు వస్తే లేచి నిలబడతారు. భర్తలు ఇంట్లో ఏమైనా కావలిస్తే తెస్తారు. ఎంత ఆలోచించినా ఇంతకంటె విశేషం ఏమీ కని పించలేదు కృష్ణారావుకు. ఈ భాగ్యానికే పెద్దవాళ్ళంతా తనవంక అంత విచి త్రంగా చూస్తున్నారా ? తన అత్తగారు ఇంతమాత్రానికే అట్లా రాగాలు పెట్టి ఏడు స్తుందా ! అసలు కిటుకేమిటో తనకు తెలియలేదనుకున్నాడు కృష్ణారావు.

ఈ పెద్దవాళ్ళను చూస్తే వాడికి మండిపోయింది. వీళ్ళు తన చుట్టూ ఒక వ్యూహంపన్ని, "దీంటోనించి వీడు ఎట్లా బయటపడతాడో చూతాం !" అని నిర్దయతో ఎడంగా నిలబడి చూస్తున్న వాళ్ళల్లే కనిపిస్తున్నారు. తనకు ఏ రహస్యం తెలియదని వీళ్ళంతా అనుకుంటున్నారో ఆ రహస్యం ఈ మహా తెలిసిన

వాళ్ళు తనకు చెప్పెయ్యకూడదూ? ఏమిటీ ముసుగులో గుద్దులాటా? ఇంతలో తనకు అగ్నిపరీక్ష దేనికో?

కృష్ణారావు తన మీద ఏదో బాధ్యత ఉందని అదేమిటో తను ఎట్లాగైనా తెలుసుకోవలసిందే కాని ఎవరూ చెప్పరనీ నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. అంత చెప్పనివాళ్ళు తను అడిగితే చెబుతారా? అయినా ఎవరినో ఒకరిని అడగటం తప్పలేదనుకున్నాడు వాడు. కాని ఎవరిని అడగటం? అది తేలనేలేదు- రోజులూ, వారాలూ, నెలలూ గడిచినై!

"పిల్లవాడు దిగనాసిల్లి పోతున్నాడు!" అంది తల్లి.

"ఏమి దిగనాసిల్లి పోవటంలేదు. మీ అమ్మ వాడికి ఈ శ్రాద్ధయోగ్యపు పెళ్ళి చేసిందికదా అని చరచరా ఎదుక్కురావటం లేదు! ఆ మాట అను." అన్నాడు తండ్రి.

మర్నాటినించీ పిల్లవాడికి మూడుపూటలా ఇంత పెరుగూ వెన్నపూసవేసి భోజనంపెట్టి, మళ్ళీ మధ్యాహ్నం వేళ కుడుములూ గడ్డలూ చేసిపెట్టి తల్లి కృష్ణారావును బాగా మేపటం మొదలు పెట్టింది. తల్లి ప్రాణం కదా!

అయితే మొదటినుంచీ వాడిది పిట్టమేత కావటంచేతను ఈ తిండి యావత్తూ వాడికి విషమయింది. పిల్లవాడికి కడుపునొప్పీ అజీర్తీ ప్రారంభమయినై.

కృష్ణారావు తండ్రి భార్యను గట్టిగా కేకలు వేశాడు. "వాణ్ణి నిష్కారణంగా చంపుతావా ఏమిటి? అంతా నీ చేతుల్లోనే ఉందని నీ యభిప్రాయం? అవక తవక పనులన్నీ చేసేటప్పుడు వేదాంతం చెబుతావే! అప్పుడీ నమ్మకం ఉండదేం?" అని ఆయన భార్యమీద తనకుగల పాతకోపం కూడా ఇప్పుడే కొంత తీర్చుకున్నాడు....

రుక్మిణి రజస్వలా అయి మూడోసంవత్సరం నడుస్తున్నది. కృష్ణారావు తల్లిదండ్రులకు నలుగురి మూలకంగానూ బాగా వేడి తగలటం మొదలు పెట్టింది.

"ఏమిట్రా కోడలిని ఇంకా ఎంతకాలం పుట్టింటో ఉంచుతారు? భావ్యమా? నలుగురూ ఏమనుకుంటారు? ఆ కాస్త అడ్డంకి తొలిగించెయ్యండి! ఆ తరవాత అది సంవత్సరానికి పదకొండు నెలలూ పుట్టింటో ఉన్నా తొందర లేదు. పిల్లవాడికి కూడా పదహారోయేడు వచ్చిందాయెను!" అంటూ సాగించారు అందరూ.

కృష్ణారావు తండ్రి వియ్యంకుడితో ఈ మాట అంటే ఆయన, "ఎవరో అన్నారని భయపడతామటయ్యా, బావా? నువ్వూ అర్థం చేసుకోగలిగితే ఎవరేమనుకుంటే ఏం? మా పిల్లకు ఇంకో సంవత్సరందాకా తొందరలేదులే! ఏదీ దానికింకా పధ్నాలుగో ఏడేగా?" అన్నాడు.

మళ్ళీ కృష్ణారావు ప్రాణం మీదికి వచ్చిపడ్డది. ఈ సంవత్సరం లోపల

ఈ రహస్యం ఏమిటో తెలుసుకుని తీరాలనుకున్నాడు వాడు. ఇది తెలుసుకోవ టానికి సంవత్సరమైనా తప్పక పట్టేటట్టు కనిపించింది.

మళ్ళీ వెనుకటి ప్రశ్నే - ఎవరి నడగాలి? వాళ్ళింటో నీళ్ళుపోసే వితంతువు ఒకావిడ ఉంది. పంచప్రాణాలు బిగబట్టి కృష్ణారావు ఆమె నడిగాడు. "ఏమమ్మా? కార్యంనాడు ఏంచేస్తారు?" అని. ఆవిడ కృష్ణారావును ఛెడామడా తిట్టి మీదపడి కొట్టడానికి సిద్ధపడ్డది. ఆవిడకు కృష్ణారావు వైవాహికస్థితి ఏమీ తెలియదు.

ఆ దెబ్బతో కృష్ణారావు బెదిరిపోయినాడు. కాని మళ్ళీ నెలరోజులయిన తరవాత ఆ ప్రశ్నే ఇంకోవిధంగా వాళ్ళింటో పనిచేసేదాన్ని వేశాడు.

ఆ ముండకు[1] నలభై దాటినై. కాని కుర్రవాళ్ళు వాంఛించుతారనే భ్రమ దానికి పోలేదు. అందుచేత అది తోముతున్న గిన్నె అక్కడే వదలిపెట్టి పోయి, "చూడండి అమ్మగారు? అబ్బాయిగారు నన్ను ఏమంటున్నారోనూ? ఇంత కుర్ర వాడికి ఇప్పుడే ఇవేం బుద్ధులు?" అని రిపోర్టు చేసింది. కృష్ణారావు తల్లి దాన్ని ఎట్లాగో సమాధానపరిచి పంపించింది!

ఈ సంఘటన రకరకాలుగా దేశమంతటా వ్యాపించింది. ఎవరో వచ్చి రుక్మిణి తల్లిదండ్రులతో "మీ అల్లుడు ముండల్నీ ముతకల్నీ మరిగి ఇష్టం వచ్చి నట్టు తిరుగుతున్నాడు. మొన్న ఎంత పెద్ద ఆగం అయిందో విన్నారా!" అని ఏదో ఒక కథ చెప్పారు—వినేవాళ్ళ గుండె పగిలేటట్టు.

రుక్మిణి తండ్రి ఆదరా బాదరా పరుగెత్తుకుని వచ్చి బావగారితో మాట్లాడి బాపోసన కార్యానికి ముహూర్తం పెట్టుకుని వెళ్ళాడు.

ఈ లోపల కృష్ణారావు అవస్థ సరిగా అర్థం చేసుకున్న మనిషి ఒకడు తేలాడు. ఆయన వాళ్ళ బంధువర్గంలో వాడే, పెద్దవాడు. ఆయన ఒకనాడు కృష్ణారావుని ఒంటరిగా పిలిచి ఒక పావుగంటసేపు విశదంగా మాట్లాడాడు. కృష్ణారావు అంతసేపు మౌనంగా విన్నాడు. ఆ తరువాత ఇంటికి వచ్చేశాడు. వాడు మళ్ళీ ఆయనతో ఆయన

---

1. 1942 కు మునుపు రాసిన ఈ కథలోనూ, 'పనివాళ్ళు' (వినోదిని, సెప్టెంబరు 1935) కథలోనూ పని మనుషుల్ని అలగా మనుషులుగా చూసే ఫ్యూడల్ సంస్కారమే కథకుడి టోన్‌లో, చిత్రణలో, ప్రయోజ నంలో కనిపిస్తుంది. 1942 లో మార్క్సిజంతో పరిచయం అయ్యాక ఆయన సంస్కారంలో కలిగిన మార్పు మూలంగా, తర్వాత రాసిన "దాలిగుంటలో కుక్కలు, (? 1954) మహాయిల్లాలు, (1947) వంట మనిషి, (?) మనుషులకు గల స్వేచ్ఛ" (1978) అనే కథల్లోనూ (యీ కథ లన్నిటి ముద్రణ తారీఖులు యింకా లభ్యం కాకపోయినా ప్రచుర ణను బట్టి 1942 తర్వాతివిగానే భావించవలసి వుంది), 'ప్రేమించిన మనిషి' నవలలోనూ ఫ్యూడల్ సంస్కారాన్ని ఆయన హేళన చేశారు.

బతికి ఉండగా మాట్లాడి ఎరగడు. ఆయన మొహం చూడటానికే వాడికి సిగ్గుగా తోచేది. ఆయనా వాణ్ణి ఎన్నడూ పలకరించలేదు మళ్ళా !....

ఔపోసన కార్యంనాడు రాత్రి రుక్మిణి గదిలోకి వెళ్ళటానికి ఎంతో అల్లరి చేసింది. ఆ పిల్ల బెదురుచూసి వెనక ఏడిచిన తల్లిదగ్గిరనించీ అంతా నవ్వారు. పది మంది ముత్తయిదువులుపట్టి దాన్ని గదిలోకి తొయ్యవలసి వచ్చింది. లోపలికి వచ్చి ఆ అమాయకురాలు కృష్ణారావుకు ఎదురుగా వణుకుతూ నిలబడ్డది !....

ముద్రణ : ?

ప్రచురణ : యువ కథావళి సంపుటిలో,

యువ కార్యాలయం : తెనాలి, ఆగస్టు 1938